

Insiggewende egodokument

Schoeman, Karel. 2010. Die Bosmans van Drakenstein: persoonlike dokumente van die familie Bosman van Drakenstein, 1705-1842. Pretoria: Protea Boekhuis. 395 p.
Prys: R250,00. ISBN: 978-1-86919-384-3.

Resensent: A. Wessels
Departement Geskiedenis,
Universiteit van die Vrystaat

Egodokumente (met ander woorde, dokumente van 'n persoonlike aard soos dagboeke, herinneringsgeskrifte en briewe) is belangrike bronne van inligting vir die historikus (asook vir die geskiedenisstu-

dent en geskiedenisnavorsers in die algemeen). Behalwe dat hierdie tipe bronne soms inligting bevat wat nêrens anders gevind sal word nie, word die leser ook by die lees van egodokumente so naby as moontlik aan die gees en atmosfeer van 'n bepaalde tydvak gebring. Uiteraard is egodokumente gewoonlik baie persoonlik van aard en dus ook subjektief. Dit moet gevolglik met omsigtigheid hanteer word en die inligting wat daarin vervat is, moet so ver moontlik aan die hand van ander bronne bekragtig word.

Egodokumente is nie altyd maklik bekombaar nie en boonop is dit meestal in die oorspronklike handskrif van die opsteller (byvoorbeeld dagboekskrywer/-skryfster of briefskrywer/-skryfster). Om sommige handskrifte te ontsyfer, is op sigself geen geringe taak nie. Wêreldwyd is daar dus historici en ander kundiges wat egodokumente transkribeer en dan publiseer ten einde dit aan 'n wyer gehoor bekend te stel. Sodanige dokumente moet verkieslik in gepubliseerde formaat ook geredigeer en geannoteer word, met ander woorde deur verklarende aantekeninge of notas belig word, ten einde die teks nog beter vir die leser te ontsluit. Gewoonlik word die tekste ook van 'n inleiding voorsien.

Dit alles het Karel Schoeman op voortreflike wyse gedoen met 'n seleksie uit 'n versameling dokumente wat met die Bosman-familie van die Drakensteinvallei verband hou. In 1707 is die Nederlander, Hermanus Bosman (1682-1769) as sieketrooster van die gemeente Drakenstein aangestel. Hy is getroud met die dogter van 'n Franse vlugteling, en in die loop van die volgende sowat 100 jaar het hy en sy afstammeling vooraanstaande inwoners van die distrikte Paarl en Stellenbosch geword. *Die Bosmans van Drakenstein* bevat transkripsies van ongeveer 100 briewe, ander persoonlike geskifte, gedigte en dokumente uit 1705 tot 1842 wat met hierdie familie verband hou. Die gepubliseerde egodokumente was die werk van 24 individuele skrywers: dertien mans en elf vroue.

Onder die getranskribeerde, gepubliseerde dokumente is die lang verslag van Hermanus Bosman se siekte en dood, wat deur sy dogter, Elizabeth, opgestel is, asook die korrespondensie tussen sy dogter, Susanna, en die Nederlandse predikant Theodorus van der Goe, 1749-1751. Uit die gepubliseerde dokumente blyk die Bosman-familie se belangstelling in godsdienstige en kerklike aangeleenthede, asook hulle aktiewe betrokkenheid by die Theron-saak, 1771-1781 – 'n saak wat die Drakenstein-gemeente jare lank ontwig en verdeel het.

Karel Schoeman het nie net die Bosman-egodokumente getranskribeer nie, maar hulle ook geannoteer (vgl. die 442 annotasies in die vorm van voetnote) en ook van uitvoerige inleidings (met 323 bronverwysings) voorsien, waarin die dokumente in hulle historiese en sosiale konteks geplaas en verdere inligting oor die familie verskaf word. Let in hierdie verband byvoorbeeld op die agtergrond-geskiedenis oor “Die familie Bosman van Drakenstein” (p. 13-91) en “Die kerklike en godsdienstige lewe aan die Kaap in die agtiende eeu” (p. 92-109).

Die belangstellende leser sal die bronnelys (p. 369-372) nuttig vind, terwyl die persoonsregister (p. 373-384) en algemene register (p. 385-395) help om die teks vir die ernstige navorser te ontsluit. ’n Kaart en enkele afdrucke van sketse sou die waarde van die boek verder verhoog het.

Karel Schoeman het in die verlede ’n hele reeks bronnepublikasies, die *Vrijstatia*-reeks (oor aspekte van die geskiedenis van die (Oranje-)Vrystaat in die negentiende eeu), die lig laat sien. Nou het hy weereens ’n bundel belangrike bronne in geredigeerde en geannoteerde formaat gepubliseer. *Die Bosmans van Drakenstein* verskaf betekenisvolle inligting oor die omstandighede en godsdienstige lewe in die Drakensteinvallei gedurende die agtiende en eerste deel van die negentiende eeu. Enigiemand wat in Suid-Afrikaanse geskiedenis in die algemeen en meer spesifiek in kultuurgeskiedenis, godsdienstige kwessies en genealogie belangstel, behoort veel uit hierdie publikasie te kan put.